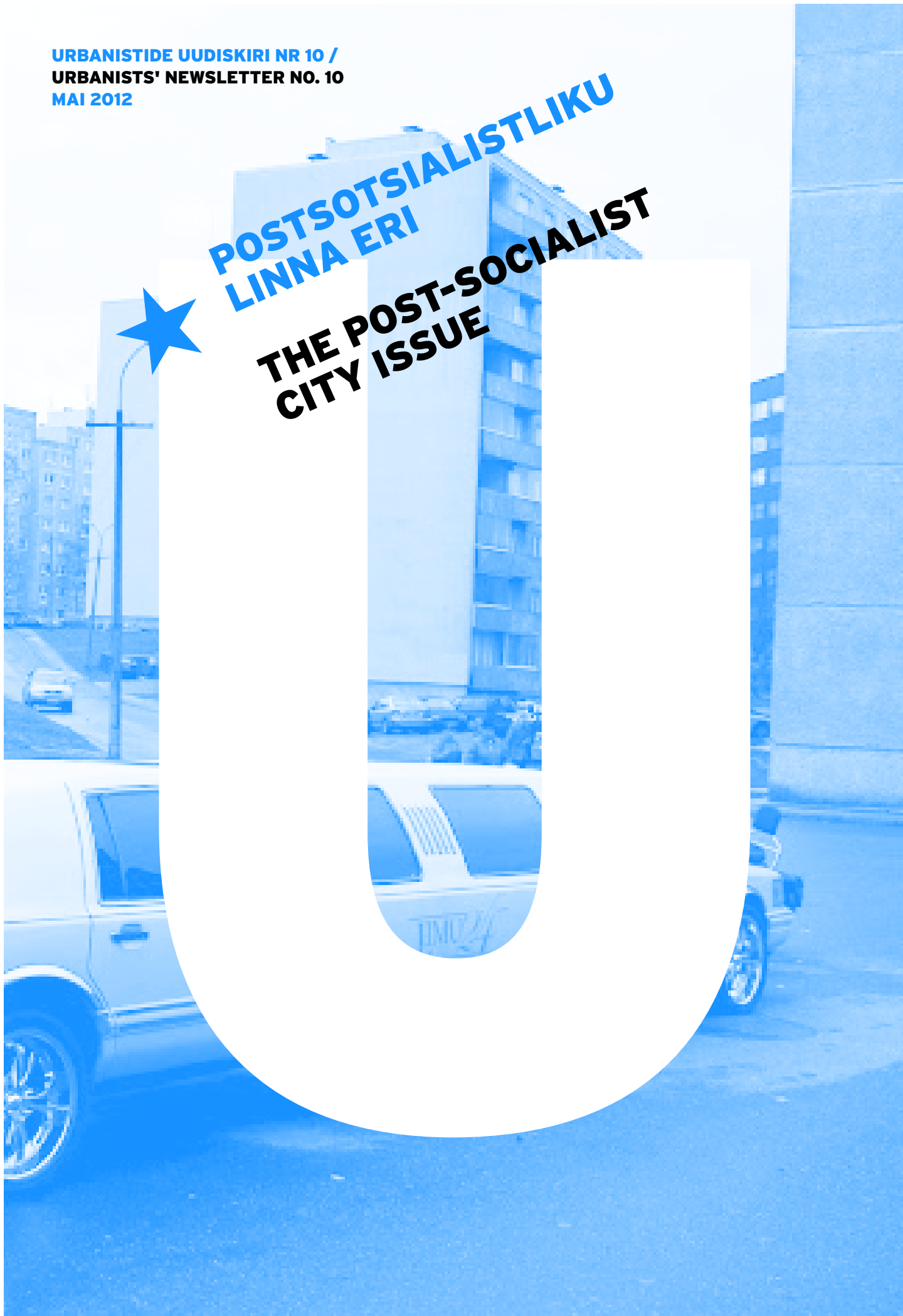

URBANISTIDE UUDISKIRI NR 10 /
URBANISTS' NEWSLETTER NO. 10
MAI 2012

★
POSTSOTSIALISTLIKU
LINNA ERI

THE POST-SOCIALIST
CITY ISSUE

U #10

U tähistab oma esimest juubelit kaaluka, kuid meie kohalikus kontekstis üllatavalt vähekõnetatud teemaga: Sinu ees on **postsotsialistliku linna eri**, mis on sündinud koostöös kevadsemestril Eesti Kunstiakadeemias toimunud kaasaegse maastikuarhitektuuri teooria loengukursusel osalenud magistrantidega.

Postsotsialism, nagu selgus mitmetest kevade jooksul peetud aruteludest, on elevant meie elutoas – kogukas peletis, kes hõivab ruumi pea iga nurgani, kuid kelle kohalolu sellegipoolest püütakse ignoreerida. Seekord samasse kaalukategooriasse pürgiv erakordselt mahukas U erinumber on teinud uurimisretke postsotsialistlikesse nähtustesse. Kui viirastuslik käik see oli, võib aimata juba seekordsest sissejuhatavast tekstist.

– kaasaegse maastikuarhitektuuri teooria kursuse juhendajad Kadri Klementi ja Henn Runnel

IN ENGLISH

U is celebrating its first double-digit birthday with a weighty yet, in our local context, surprisingly rarely addressed topic: before You is the special issue of **the Post-socialist city**, produced in co-operation with the MA students who participated in the spring semester course of contemporary landscape architecture theory at the Estonian Academy of Arts.

Postsocialism, as we discovered from the several discussions held during the spring, is the elephant in our living room – that heavyweight beast who's taking up almost every corner of the space but whose presence everybody is nevertheless trying to ignore. The extraordinarily voluminous current issue of U, aspiring to fit in the heavyweight category, took up an expedition into the phenomena of postsocialism. The introductory text will give You an idea what a phantasmal venture that was.

– lecturers of the contemporary landscape architecture theory course Kadri Klementi and Henn Runnel

Välisvaatleja

Experiencing the Post-Socialist City as a Flow 3
– Francisco Martinez

Postsotsialistliku linna eri

Kus on kodu piir? Kogemusi Mustamäe 4
korterimajast – Anna Toots

Viimane aste enne pjedestaali ehk võit on 8
käega katsuda – Mirko Traks

Vestlusi linnast ja mälust – Maris Kerge 11
intervjuu Andres Alveri ja Peeter Tulvistega

Mis juhtub tööstuse ja elamute piirimail? / 12
How do borders of industry shape residential areas? – Grete Veskiaväli

Turnikad ehk metallist seadeldised vaipade 18
puhastamiseks – Kaisa Kangur & Juula Saar

Lubage tutvustada

Active Urbanism in INURA meeting in Tallinn 20
– Tauri Tuvikene & Andreas Wagner

Üritused / Events

Toimunud ja tulemas 21

Märkmed konvrentsiilt „Tänased 24
kinnisvaraotsused homse elukeskkonna kujundajana” – Laura Uibopuu

Uut lugemist

Sound around you: Mobile phones to uncover 25
sonic secrets

EXPERIENCING THE POST- SOCIALIST CITY AS A FLOW

Francisco Martinez, PhD candidate at Tallinn University

Post-socialism is generally considered to be a period of transition, but even though the term is worn thin by twenty years of settling change no better definition has yet risen. Thus, the post-soviet city is necessarily hybrid, composed of fragments of the communist legacy, a multidimensional transition, and the increasing economic integration within the global neo-liberal hegemony.

Nonetheless, a simple walk around the city is enough to find evident outcomes of the standard reality of socialism, imposed by central planning, state monopoly over the means of production, absence of private property and constant shortages of material goods. Yet, if there is a common denominator in the Eastern European region during the 20th century it is the discontinuity of the historical discourse, marked by a succession of occupations, wars, incomplete projects of independence... producing several ruptures and accelerations of time.

Hence the legacy of these ruptures is not just latent in buildings such as Linnahall (originally called V. I. Lenin Palace of Culture and Sport), the boiler plant at the corner of Kultuurikatel, the central post-office, or the 'Russian' district of Lasnamäe (the most populated quarter in Tallinn), but also in the disneyfication of the Old Town, in the dominant shopping malls and office towers of the city centre, and in the proliferation of 'martyr streets' (monofunctional zones that are vibrant only during specific times of the day).

Such hybridity is at the same time a mirror of and a drive for the spatial experience of the post-socialist city. The snapshot is a Zeitgeist in which lived experiences struggle with temporal fixity in the terrain of the urban space. In such exercise, ruination confronts us with time, yet to a chronology that is not the one narrated in historical monographs or resuscitated after restorations. The exercise

foto: Vitalija Jadvyga

of urban spaces is thus a bare time, a corrosion achieved through 'lived' experiences and not through dates.

Space sterner in effect from a double movement: the body movement and parallel movement of landscapes, caught only in partial glimpses. Ultimately, this speaks for the distance between the event and the fact, between the experience and what is narrated. Additionally, along the flow of the experience memories and expectations (without any apparent link with actuality) might dazzle in our gaze, reflecting the uncanny of human fantasy. In that événementscape, fantasy drops as the most stupid among dogs: you launch the stick and never know what it will bring back to you.

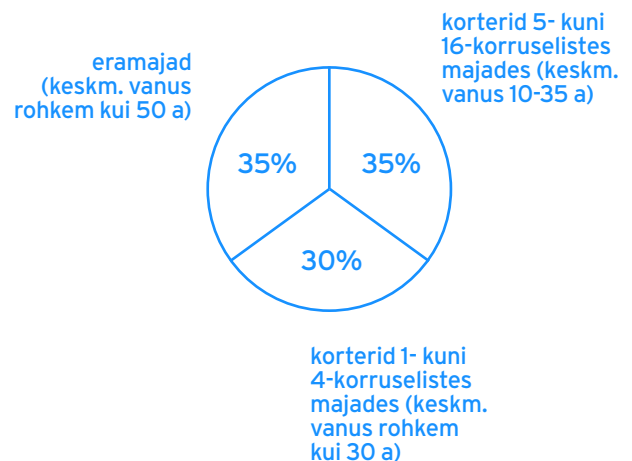
Place as such is a frequented space, thus conditioned by both physical existence and personal actuality. To think about what exists in urban areas (architecture, infrastructures, amenities...) is also to be reminded that spaces are lived in. They become public not only through law or planning, but through corporeal practices and walking rhetorics (avoiding restrictions). The practice of walking à la derive traces the shadow play of evolution and metamorphosis, making visible the act of change and its nonlinear outlines. In the post-socialist city what we find is an archipelago, where the eccentric modernities clash setting the Eastern European urbe as a particularly entropic place. Entropy reflects not just an accumulation of historical energy but a constant re-ordering of the system. Therefore, the chaotic dripping and splattering of fragments ultimately produces a meaningful fractal.

A hybrid city is not just a sum of stratifications, but a juxtaposition of unfinished projects, a composition of objects without reciprocal relation, **an urban Frankenstein** constellated by liminal spaces and frequented by several societies. Tallinn is one of such entropic places. Walking along the harbour I come across construction sites, factories in ruins, cemeteries of ships, a bar located in an old prison, metal devices for entry onto ferries, advertisements of alcohol shops, casinos with glossy neon lights, a noisy amusement park, forgotten warehouses and abandoned buildings with graffiti palimpsests on their walls. This is the landscape of the post-socialist city, a hybrid of times against the grain of History.

KUS ON KODU PIIR? KOGEMUSI MUSTAMÄE KORTERMAJAST

Anna Toots, Tallinna Ülikooli sotsioloogia magistrant

Eestlase koduideaal on läbi aegade olnud oma maja. Tegelik Eesti eluasemesektori iseloomustus peegeldab aga muud. Suurem osa ehk 68% majapidamistest on korterid, sealhulgas on korterelamud 80% linnades ja 37% maa-asulates asuvatest majapidamisest (www.stat.ee). Eesti eluasemeturul on umbes 618 700 elamut, sealhulgas eramajad; kokku 32,4 miljonit ruutkilomeetrit eluruumi. Peaaegu 3/4 sellest asub linnas (Paadam 2002: 15). Eristus majatüüpide järgi on toodud joonisel.

Mustamägi ehitati 1960. aastatel suurtest elamupiirkondadest Tallinnas esimesena. Suurt eelistati väikesele. Mustamäe kortermajadel on enamasti viis korrust, kuid leidub ka kõrgemaid maju - omas ajas kõrgmodernistlik ettevõtmine, kavandatud avara ja valgusrikkana.

Kollektiivne avalik ruum, näiteks suur majadevaheline haljasala piirnes privaatse ruumi ehk korteriga. Seda, kui mugavalt inimesed end kõrgmodernistlikus linnaosas tundsid ning kui aktiivselt kasutati majadevahelist avalikku ruumi, on tagantjärele raske hinnata.

Omariikluse tekkega kaasnes muuhulgas ka omandireform[1]. Paadam (2001: 21) hindab, et riiklik poliitika õnnestus - 2000. aastal oli 94% endisest avaliku sektori omandist Tallinnas erastatud. Üürnikest said omanikud. See tähendab, et kohalikul tasandil tuleb vaadelda initsiatiivi, mis on seotud omanike käitumise ja elamustrateegiatega (Paadam 2002: 15). Korteriühistute loomine erastatud

kortermajades oli planeeritud loogilise jätkuna valitsuse initsiatiivile – erastamisele. Seega võib väita, et omandireformi teisel poolel on valitsuse roll olnud küllaltki väike, omanikud on jäetud üksinda erinevate teemade ja sidusgruppidega väljale (Ojamäe 2002: 30). Paadam (2002: 19) toob seejuures välja positiivseid arenguid: omanike meelestatus ja käitumine väljendab positiivset pööret suurema vastutustunde poole (mis väljendub püüetes parandada elutingimusi) ning elukeskkonna kvaliteet muutub aeglaselt, kuid pidevalt paremaks (mis väljendub ehitiste kvaliteedis, ümbruskonna avatud ruumis, inimeste käitumises, mis on nii muutuse tingimus kui ka tulemus). Ka Ojamäe (2002: 46) leiab, et inimeste hoiakud ühiskasutuses oleva ruumi suhtes on paranenud. Omanikuks olemine on väljunud omaenese korteri piiridest. Elanikud on trepikodade ja majade ümbruse suhtes hoolivamad.

Millised võiksid olla näited elamisviisist[2] ja väliseluruumi kogemusest kortermaja elanike igapäevaelus? Kuidas mõtestavad majadevahelist

1 Omandireform: Eestis said kõik alaliselt elavad täiskasvanud erastamisväärtpabereid töötatud aastate eest. Elamispinna erastamine toimuski peamiselt erastamisväärtpaberite kasutamise kaudu. Kõik avaliku sektori eluruumide üürnikud said õiguse nende valduses oleva üürikorteri omandamiseks. Erastamisväärtpabereid kasutades oli ostuhind väga soodne, tehingu otsesed rahalised kulud koosnesid peamiselt riigilõivudest ja lepingutasust, mis ei ületanud tavaliselt summaarselt 1% erastamistehingu koguhinnast (Kährik, Lux, Kõre, Hendrikson & Allsaar 2004: 19).

ruumi elanikud praegusel ajahetkel? Kas tegemist on kollektiivse kohaga avalikuks kasutamiseks? Vaatlen kahte 5korruselist kortermaja, millest üks asub Sõpruse puisteel ja teine Tammsaare teel Tallinnas Mustamäel. Minu vestluskaaslasteks on Ave (korteriomanik, korteriühistu esinaine ja töötav pensionär), Kairi (korteriomanik, korteriühistu juhatuse liige, töötav) ja Siiri (korteriomanik, korteriühistu liige, pensionär).

Vestluskaaslased ütlevad, et linnakorteris on kodu piir nende jaoks korteriüks või ala uksest veidi kaugemal, alates majaesisest platsist. Kuigi õues viibitakse linnast väljas, maal, siis jalutatakse ka kortermajade vahelisel haljasalal ja lähedal asuvas parkmetsas.

Mõlemat kortermaja iseloomustab elamu tagumisele küljele ehitatud aed (vt fotod).

„Meil on siin oma piiratud aed. Saan seal pesu kuivatada ja saan minna istuma. Seal on üks pink, kus käin lugemas, isegi päikest võtmas. Kuigi käin ka Mustamäel väga palju ringi.“ (Siiri)

Siinjuures on palju rääkida privaatse ümbruskonna kui kohalikul tasandil tekkinud territoriaalse jaotuse tekkest. Piirete rajamisega elamute ümber määratletakse kindlamalt territoorium ja kontrollitakse kontakte teiste

2 Elamisviis on protsess, kus vajadused ja võimalused, aga ka eelistused ja maitse muutuvad elamise erinevatel tegevusväljadel põimivas kogemuses paljude tegurite mõjul (Paadam 2003).

Silt Tammsaare tee äärses majas lagunenu märgu väljaku ääres. Foto: Anna Toots

inimestega. See on ruumi privatiseerimine, mis väljendub ka ümbruskonna avatud ruumis.

Kindlustunde vajadus on üks korteriomanike käitumisstrateegia tõlgendusi, see on avaliku ruumiga kaasneva ebakindluse ja kuritegevuse ohu vähendamine.

„Minu akna all käidi suitsetamas. Piirde ehitamisega on turvalisuse probleemid ära jäänud ja nüüd on vaikne.“ (Kairi)

„Maja ümbrus võiks olla heakorrastatum. Palju on hävitamist ja risustamist, kuna ala on valgustamata.... See on üks põhjus, miks me oma aia ehitasime, sest oli ja on ka praegu erinevat ja kahtlast kontingenti. Kuid aiast sisse tulemist ei ole olnud. Ehitasime piirde peale seda, kui maja sai viimistletud ja soojustatud ning ei tahtnud, et see ära lõhutakse ja soditakse. Ehitasime piirde absoluutselt turvalisuse kaalutlustel. Seda (piirdega ala) ei oskagi hästi kasutada, sest ta on 5 meetrit lai turvatsoon... - isegi inimestel ei ole võtmeid. Võiks sinna ju mõned pingid panna... kuid mõte oligi, et see on turvatsoon - ei midagi enam. Kui kellelgi on sinna midagi kukkunud, siis saavad võtme. Ma tean ka seda, et esimeste korruste elanikud on väga rahul.“ (Ave)

„Aia juures meeldis [meenutades varem olnut ja mõeldes hetkel käestlastud aiale], et seal oli lastel väga turvaline. Lapselapsed olid siis just väikesed. Oli liivakast ja kiik. Tulid väravast sisse, panid värava lukku ja lapsed ei läinud välja ning

ei käinud ka võõraid. Nüüd on see aed käest ära läinud – naabermajast käivad 12-14-aastased poisid lärmamas ja palli mängimas, ronivad üle aia. Endist mõnusat aega siin enam ei ole. Lastel ei ole midagi teha, sest liivakast on laiali vajunud ja liugteed, kiiged on kõik maha võetud peale seda lasteaia [Lasnamäel] õnnetust. Lihtsalt on üks aed, kus joosta ja kus on muru niidetud.“ (Siiri)

Mõeldakse heakorrale ja elamuümbruse füüsilise olukorra parandamisele ja hoidmisele.

„Minu meelest on veel arenguruumi, inimesed peaksid ise hoolsamad olema. Mõtlemata, et kortermaja on nende kodu ja mitte ootama, et teised ära teeksid. Kui sa oma korteris koristad siis võiks ka ukse tagant oma porised saapajäljed ära võtta.“ (Ave)

Korteriomanikud on valmis ise heakorratöodes kaasa lööma, näiteks talgupäevadel, kuid peamiselt kasutatakse korrashoiuks sisseostetud koristus- ja kojamehe teenust.

„Jah, ikka osaleksin [talgupäevadel].“ (Kairi)

„Muidugi ei ole eelmisest riigikorrast pärit laupäevaku kampaaniat tehtud. Kuigi nii mõnigi on lubanud tulla, näiteks trepikodasid korrastama ja ma arvan, et paljud riisuksid ilusa ilmaga. Selleks oleks vaja rehasid – kuskil kümnekond, siis tuleks välja – see ehk polegi nii kallis. Kuigi maja ümbrus on praegu päris hirmus, seda ei julgegi puutada, seal on sodi ja praht, kajakate korjused. Helistasin linnaosavalitsusse ja lubasid korda teha.“ (Ave)

„Oleme teinud küll väljastpoolt maja koristust

foto: Anna Toots

talgukorras, aga mitte graafiku alusel. Ma mitu aastat pesin trepikoja aknad puhtaks – oli ikka raske ja liiga hoolega tegin kah. Ise korrastamine on lahenedud juhuse läbi, näiteks võetakse teenus jälle firmast. Tehtud saab kõik, aga vaid kuidagimoodi.” (Siiri)

Tarastamine on vaikiv kokkulepe linnaosavalitsuse ja korteriomanike vahel.

„Kusjuures Mustamägi on ju ette nähtud avatud planeeringuga ja ei ole lubatud ehitada mingisuguseid piirdeid. Hetkel vaikiva teadmisega Mustamäe linnaosavalitsus aktsepteerib seda. Kunagi vahetult peale piirde valmimist oli ütlemist linnaosavalitsusega. Ütlesin, et võtame selle maha ja palume, et teie garanteerite meie turvalisuse ja maja korrashoiu. Kui rikutakse midagi, siis pöördume teie poole. See asi sai mõistlikult lahendatud. Samas ma ei kujuta küll ette, et kõik majad oleksid ära tarastatud. Meil on maja tarastatud vaid tagant, mis ei häiri mitte kedagi. Teistel majadel, kus tagumine pool on Sõpruse puistee poole, oleks ikka kole küll. Saan aru, miks tarastamine on keelatud.” (Ave)

„Viimasel ajal tekkis see poleemika. Põhimõtteliselt sain mina aru, et kellel [tara] ammu püsti on, las ta siis olla. Praegu ei ole sellest juttu olnud, kuid muidugi võib teema uuesti esile kerkida. Meie puhul ei ole põhjust piiret kaotada, sest meil on lasteaed vastas. Ja seal on turvaline näiteks pesu kuivatada.” (Siiri)

Kodutunde loomise soov (mitte ainult korteri, vaid ka maja tasandil laiemalt) ja võõrandumise

tunde vähendamise püüdlus võiks tegevust piiratud aias ja majadevahelisel haljasalal siduda vaid kaudselt. Inimesed võtavad aktiivse positsiooni ja vastutuse pigem oma maja piires, mõtlemata naabruskonnale – ümbritsevatele naabermajadele ja nende vahelistele haljasaladele laiemalt.

„Ei teagi, mida võiks ette võtta [maja taga asuva suure sotsiaalmaaga]. Seal on puud ja muruplats. Lapsed mängivad suvel väljaku peal palli. Just lapsed seal ongi. Ala peaks olema korras hoitud, eriti kuna aknad on ka sennapoole. Mingit ehitist sinna küll ei tahaks (NL ajal plaaniti maa-alust parklat). Kui meil oleks pink, siis võib-olla istutaks ka. Sireleid tahtsime maja ette panna, keegi küsis, kas maja ette võiks lillepeenra teha, aga see oli eelmise aasta sügisel, võib-olla siis see aasta tuleb.” (Kairi)

Initsiatiivi oodatakse väljastpoolt, et teha koostööd naabermajadega majadevahelise haljasala korrastamiseks.

„Siin [majadevahelisel haljasalal, sotsiaalmaal] võiks olla korralik puhkeala, aga selleks peaks keegi palju energiat rakendama. Ma arvan, et tänapäeva rahastamise võimalusi arvestades oleks see võimalik. Aga keegi pole initsiatiivi näidanud. Ilmselt on inimestel aega nii vähe, isegi oma pere jaoks. Teatud mõttes võiksid pensionärid sellega tegeleda. Aga see peaks olema koordineeritud. Pargi tunne võiks küll olla.” (Ave)

Nii võibki minu vestluskaaslaste väliseluruumi igapäeva kogemust kokku võttes öelda, et igapäeva-

Kortermaja Sõpruse puistee ääres ja võrkaiaga piiratud „turvatsoon“. Foto: Anna Toots

elus määratakse heakorda, otsitakse kindlustunnet kuritegevuse vastu (näiteks maja tarastamise abil), kuid omatakse ka valmisolekut kollektiivselt ümbruskonna ilmet meeldivamaks muuta.

Ühelt poolt võiks usaldada ja ära kasutada korteriomanike iseorganiseerumise võimet.

Initsiaatori märkamine ja kaasamine võiks olla planeerija (linnaosa arendaja) oskus. Ühiselt saab mõelda, kuidas ideid ellu viia ja linnapiirkonda aktualiseerida, niiviisi on võimalik planeerida pigem protsesse, vähem linnaruumi ennast. Kohalikud elanikud kujundavad iseendale tähendusrikka ruumi, soodustades nii linlikku kogukonnaliikumist, mis näeb personaalse eluruumina oma tänavat, kvartalit ja naabruskonda. Avalik ruum pole ehk eesmärk iseeneses, kuid selle aktiivsus näitab linnaruumi kvaliteeti.

Kasutatud kirjandus

- Kährik, A. Lux, M. Kõre, J. Hendrikson, M. Allsaar, I (2004) Eluasemepoliitika üleminekuriikides. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis
- Paadam, K (2003) Constructing residence as home: homeowners and their housing histories. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikooli kirjastus
- Paadam, K. (Ed.) (2002) Changing neighbourhoods in Tallinn: Mustamäe, Kalamaja, Kadrioru. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikooli kirjastus
- Statistikaameti andmebaas (vaadatud 17.04.2012 seisuga), www.stat.ee

VIIMANE ASTE ENNE PJEDESTAALI EHK VÕIT ON KÄEGA KATSUDA

Mirko Traks, Eesti Kunstiakadeemia
maastikuarhitektuuri magistrant

Tugevast kodanikuühiskonnast ja sellega kaasnevast kõiki arvestavast demokraatiast on kaua unistatud ja tundub, et kohe-kohe see täitub. Saame hakata elama riigis, kus asju määrab väike inimene, kelle hääl on kuulda ning kes paneb end maksma. Kas aga see, millest unistatakse, on ikka see, kuhu me tegelikult jõuda tahame?

foto: Anna Toots

I Nõukogude aeg ja kollektiivne avalik ruum

Kui seltsimees õhtul mudellennunduse klubist koju jõudis, oli tal seal kuulnud partorgi kõnest pea paks. Ajupesu kollektiivsuse eelistamisest üksikisikule ning kollektiivist kui indiviidi peeglist oli seekord eriti väsitav. Kui ta õhtul kööki värsket Rahva Häält lugema sättis, ei võinud ta kindel olla, et ei pidanud pinki jagama sõjaveteranist naabriga, kes oma Töökuulsuse Ordeni või Meelelahutaja kutsega suure laari räimi saanud ja neid nüüd rõõmsasti vilistades jahus praadis. Ajalehes olid aga jällegi poliitiline propaganda ja nupuke sõber Toomasest, kes suure skandaaliga oma naisest lahku oli läinud. Seegi oli vana uudis – eelmisel nädalal sai töö kollektiivselt Toomase üle aukohutki peetud.

Kollektiiv ja kollektiivsus, rääkimata kollektiviseerimisest, on kahtlemata nõukogude-aegsed negatiivse alatooniga sõnad. Teatavasti oli kollektiividesse kuulumine hädavajalik, sest vastasel juhul võis jääda inimesest mulje kui kahtlasest või lausa ohtlikust elemendist. Kollektiivid võisid olla ideoloogilised või mitte, formaalsed või mitteformaalsed, aga kollektivism eelnes alati indiviidi huvile ja oli igati partei poolt soositud; neis peeti töökaaslaste sünnipäevi, aga ka seltsimeeste üle aukohtuid ebanõukoguliku käitumise pärast[1]. See oli aeg, kui kõik oli ühine – nii info, ruum kui ka probleemid. Avalikkus lõi konteksti, andmaks indiviidi kohta hinnanguid. Kui tavaline inimene oli tihti ideoloogilisest kollektiivist kui nõukogude ühiskonna väikesest mudelist eemale tõmbunud[2] ning püüdis distantseeruda bürokraatlikust korrast ja kontrollist[3], oli sundus kuuluda mõnda mitteformaalsesse kollektiivi (mida tänapäeval võiks näiteks mõista ka kui suhtlusringi või võrgustikku) [4] siiski eluliselt tähtis, sest iga tutvus võis olla potentsiaalselt millegi jaoks kasulik. Tavainimesel õnnestus hankida defitsiitseid kaupu (toidukraamist välismaise kirjanduseni) üksnes suurt sotsiaalset kapitali omades. Individualism ei olnud mõeldav ega jätkusuutlik – enda või oma pere vajadusi sai rahuldada vaid kollektiivse suhtluse abiga. Tööl karjääri tegemine oli raske ja ei sõltunud tihtipeale töötulemustest[5] – eneseteostusvajadust rahuldati näiteks taidluskollektiivides või kas või mõnes ALMAVÜ[6] alla kuuluvas klubis. Avalik

1 Jõesalu, Kristi. Sotsiaalsed suhted nõukogude tööelus: biograafilisi uurimusi argielust ENSV-s. Magistritöö, Tartu Ülikool, 2004, lk 6. http://www.sotsioloogia.ee/vana/esso3/16/kirsti_joesalu.htm

2 samas, lk 41.

3 Leino, Mare jt. New Identity of Russian Speaking Children in Estonian Society, Social Work and Society. International Online Journal, Tallinna Ülikool, 2006.

4 Jõesalu, Kristi. Sotsiaalsed suhted nõukogude tööelus: biograafilisi uurimusi argielust ENSV-s. Magistritöö, Tartu Ülikool, 2004, lk 16.

5 Jõesalu, Kristi. Tööelu privatiseerimine sotsiaalsete suhete kaudu. Postsotsialistlik vaade sotsialistikule tööelule. Estonian Social Science Online, Eesti sotsiaalteaduste V aastakonverentsi erinumber.

ruum oli tõesti avalik ning paradoksaalselt oli see ka võti privaatsusesse – kortereid said vaid lojaalsed kodanikud ning seetõttu oli osalemine avalikus ruumis kohustuslik – avalik ruum oli peamine võimu levitamise meedium[5].

II Taasiseseisvumisjärgne individualism ja progressiusus tagasilangus

1993. aastal õnnestus Jaagul oma küüditatud vanavanemate maja südalinnas tagasi saada. Lõpuks ometi oma maja! See oli küll nõukogude ajal mitmeks korteriks jagatud, aga üürilistest sai ta mõne kuuga lahti. Naabermaja tagastati ka õigusjärgsele omanikule, aga see jättis üürilised sisse ja koorib neilt nüüd sandikopikaid. Jaak aga kavatseb maja kohale ehitada uue ostukeskuse – äri tuleb ju teha, ja raha! Kui see naabrimees nüüd oma tara vaid koomale tõmbaks...

Taasiseseisvunud idabloki riike ei ole ilma-asjata nimetatud Metsikuks Idaks ning sotsialismile järgnenud valdavat ideoloogiat kauboi-kapitalismiks. Kiiremad ja ärksamad läksid kaasa erastamislaiega, millega tükeldati senised sovhoosid ja kolhoosid ning õnnelikud olid need, kel õnnestus õigusjärgselt tagasi saada elamispind / vara. Reprivatiseerimisega algas uus individualistlik ajajärk, kus igaüks seisis enda eest[7]. Puudus tahe koostegutsemiseks ning ühised kollektiivsed eesmärgid kõlasid justkui halb kaja kaugest tumedast minevikust. Nõukogude-aegset kollektiivivaimu naeruvääristati ja tõrjuti. Inimesed tundsid, et nad suudavad ise oma kätega midagi ära teha, ning protsessis polnud kõige tähtsamad enam tutvused, vaid verinoor kapitalism andis võimaluse saada kõike, kui oli vaid raha. Kõigil oli võimalik teha või osta endale auväärne positsioon ning moest läks mingite ühiste väärtuste eest seismine. Ühiskond ei kinkinud kellelegi autot või maja – ikka ise ja ükskõik, mis hinnaga. Arengud toimusid kiiresti, tegevusi ei olnud aega planeerida ning muudatusi süsteemidesse tuli teha juba käimasoleva protsessi käigus.

Senine totaalne avalik ruum hakkas tükkaaval lahustuma. Tekkisid uued üksused nagu privaatne või poolavalik ruum ning reeglid ei olnud enam kõikjal ühesugused. Keslinna suured "avalikud" kaubanduskeskused kunagiste tagastatud hoonete kohtadel allutasid inimesed osavasti omanike ja kapitalismi reeglitele, mida peegeldati kõikjale linnaruumi.

III Vabariik ja kollektiivne avalik ruum

Peeter ei usu oma silmi – tema täiesti suvalisest Facebooki-postitusest on saanud

6 Armeel, Lennuväe ja Merelaevastiku Abistamise Vabatahtlik Ühing

7 Saarts, Tõnis jt. Poliitiline kultuur ja Eesti ühiskonna uuenemine, Vikerkaar: SA Kultuurileht, 2009.

üleriigiline sensatsioon. Natuke on selle vihasõnumi pärast isegi häbi, kuid kunagi varem pole ta oma ideedele nii palju kaasamõtlejaid leidnud.

Hetkel, mil reprivatiseeritud omandi turg on suuremalt jaolt jahtunud ning kiire rikastumine on jäänud aastate taha, hakkavad inimesed hindama ruumi, kus nad saavad ennast vabalt tunda ning mida neil on õigus enda järgi seada – ruumi, millele kõigil on õigus olenemata rahakoti suurusest või seisusest. Õigusjärgselt tagastatud omand on tihtipeale jõudnud äriühingute või välismaiste suurärimeeste kätte, nende otsustel on suur mõju meid ümbritsevale ning nendega dialoogi astumiseks on vaja midagi enam kui üksikisik[8]. Hetk, millal oht ähvardab kodutänavat või -linnaosa, on soodsaim koandumaks ühise vaenlase vastu. Niiõelda postsotsialistlik pohmelus hakkab vaikselt järgi andma ning kollektiivide ideed kannavad edasi tuhanded seltsid ja ühingud. Ühelt poolt hakkab ehk lõdvenema alateadlik pidur minevikust, kus aktiivsed inimesed Siberisse viidi, teisalt on tekkinud mingisugune stabiilsus, mis annab kindluse panustada keskkonna hüvanguks. Kuigi paljud praegustest seltsidest on korteriühistud ja ülejäänust lõviosa moodustavad mõnusad sõprade ühingud, kus kogu liikmeskond lahedasti juhatusse mahub, hakkab jää sulama[9]. Ebavõrdsus, mille juured on taasiseseisvumise ajast tingitud tolleaegsetes lühiajalistes eelistes (reguleerimata turg, poolikud seadused, ebamäärased omandisuhted, üldine ärev aeg jne), on viinud uute ühiskonnaelu vormide otsimiseni, tänu millele võime praegu rääkida kodanikuühiskonnast, kaasamisest ja osalusdemokraatiast[10]. Viimasel ajal kõlapinda leidnud linnaosaseltside vastuhakud suurendustele, õpetajate koandumine palgavõitluseks ning internetikogukondade protest ACTA vastu võib tähendada individualismi lõppu, aga ka pelgalt nahavahetust.

IV Tuleviku totaal-privatiseeritud linnaruum

Hoolikalt uurib Valter omavalitsuse vastuvõturuumis erinevate seltside infovaldikuid. Ta otsib oma perele uut korterit ning sellega käib kaasas automaatne vastavasse seltsi astumine. Kuigi n-ö värvide vahetamist ei peeta heaks tooniks, püüab ta leida piirkonda, kus tema lapsed saaksid koolis käia, läbides võimalikult väheseid seltsistatud piirkondi. Kuigi lõviosa avalikust ruumist kuulub riigile, teavad kõik, et tegelikult on kogu linn tänavate ja kvartalite kaupa seltside poolt privatiseeritud ning seal kehti-

8 Tuus, Marika. "Keskerakondlased Riigikogus märkisid küüditamise aastapäeva vaba mikrofoniaga", Kesknädal, MTÜ Vaba Ajakirjandus, 16.06.2010.

9 Kalda, Kalle. Miks eestlane on individualist? Individualism on eestlasele geenides. Õpetajate Leht, SA Kultuurileht, 02.06.2000.

10 Hellam, Mall. Vabakonnad on muutumas arvamusiidriks. Küla uudised, Eesti Kodanikuajakirjanduse Selts, 08.03.2012.

vad omad kirjutatud ja kirjutamata reeglid. Seltsing X on talle aga juba ammu sümpaatne olnud ning ta on nende kommetega oma töökaaslaste kaudu tuttav. Nagu nimigi viitab, on see üks neist vanamoodsatest seltsidest ning lastel lubatakse seal kriidiga tänavale joonistada ja aias on lubatud grillida.

Möödunud aastate arengud ühiskonnas on loonud olukorra, kus seltsidesse kuulumine on loomulik ning vajalik[11]. Riik ei tegele ammu enam üksikindiviidi, vaid kogukonnapõhiste vajaduste täitmisega ning oma ettepanekuid saab esitada vaid mõne ametlikult registreeritud seltsi nimel. Liikmel tuleb oma ettepanekule või protestile leida teatud arv toetajaid. Seltsid on võtnud üle selle, mis õigusega neile kuulub – kogu endine avalik ruum on erinevate kogukondadega piiritletud ning nutitelefon annab tänavale sörkjale piiksuga märku uude piirkonda sisenemisest. Neist igaüks kannab oma väärtusi ning teise seltsingu territooriumile sisenedes tuleb nende kombeid austada – riikidest ja linnriikidest on saanud linnaosariigid. Avalikust ruumist räägitakse vähe või kui, siis minevikuvormis – on ühine ruum ja privaatne ruum. Igal linnaosal või naabruskonnal on oma mõjuala, mis on allutatud ühistele huvidele. Kogukonna otsustest sõltub, kas inimene võetakse sinna vastu, kas talle müüakse korter, missuguse maja ta endale ehitada tohib või kas tema laps karjub liiga valjusti. Kogukonda võib kuuluda ka näiteks internetipõhiselt ilma konkreetset füüsilist ruumi kasutamata ja see on loonud paljudes seltsides situatsiooni, kus kohalike passiivsemate elanike eest võtab kaugjuhtimise teel otsuseid vastu väike fanaatiline seltskond, kes usus teha head segab reaalse kohalike elanike reaalselt elu.[12] Ametlikud regionaalsed piirkonnad on kaotanud oma mõtte. Naabruskonnad tahavad arendada end ise ning väikesed sõbralikumad kogukonnad katavad koostööna vajalikud funktsioonid. Aktiivsemad liikmed valitsevad avaliku ruumi üle, kasutades ükskõiksemate allkirju – ajalooline individualism pole kuhugi kadunud.

11 Adorf, Margit. President Ilves: vabakond on parim kaitsesüst autoritaarsuse vastu. Eesti Päevaleht, 21.04.2011.

12 Ferreday, Debra. Bad Communities. Virtual Community and Hate Speech. M/C Journal, Creative Industries Faculty, Veebruar 2005.

Tallinn, 2009. Foto: Henn Runnel

VESTLUSI LINNAST JA MÄLUST

Maris Kerge, Eesti Kunstiakadeemia maastikuarhitektuuri magistrant

Intervjuu ilmub koostöös Tartu ja maailma kultuurilehega Mürileht.

20. aprill 2012, Estonia kontserdisaal, täismaja. Ettekandele tulevad Dmitri Šostakoviči kantaat „Meie kodumaa kohal särab päike“ ning poem „Stepan Razini hukkamine“. Võimalik, et muusikasündmuse menu põhjuseks on dirigent Paavo Järvi kohalolu. Aga tõenäoliselt tuldi nii arvukal hulgal eelnenud meediakajastuste pärast: „Paavo Järvi dirigeerib Eestis kiitust Stalinile“, „Stalini ülistamine kohutas Narva kooripoiste vanemaid“⁴, pealkirjastasid kirjutisi furooritaotluses ajalehed. Laiendatud koosseisus sümfooniaorkestri ja kooride poolt ettekantav kõlab pompöösselt. Samas on helikompositsioonis

universaalsus, mis lubab kavalehest sõnu veerimata ning eelartiklitele mõtlemata seostada kuuldavast ülevust kõikvõimalike lähtepunktidega. Olukord tervikuna on heaks lakmuseks, mismoodi sinne ühiskond minevikuga suhestub.

Sotsialistlik arhitektuur ja ehitatud keskkond laiemalt on mälu kandjana kogenud uues ajas mitmesuguseid stsenaariume. On olnud eemaldamisi, lammutamisi, „uue nahaga“ katmisi. Seejuures on ehitatu juures rakendatud eelkõige füüsilisi sekkumisi. Unustust loovana toimib ajadistants. Aga teadlikud ümbermõtestamised uue Eesti praktikas justkui puuduvad.

Siinse kirjutise platvormiks ja vaatlusobjektiks on post-sotsialism. See geopoliitikast lähtuv raamistik on siiani populaarne kontekst, milles Nõukogude Liitu kuulunud riike vaadeldakse. Sotsiaalsetest aspektidest alates, arhitektuuriga lõpetades. Intervjuudes akadeemik Peeter Tulviste⁴ ja arhitekt Andres Alveriga⁴ uurisin nimetatud konteksti tagamaid ja selle põhjendatust metodoloogilise vahendina.

Intervjuud loe juunis ilmuvas Tartu ja maailma kultuurilehes “Mürileht”.

MIS JUHTUB TÖÖSTUSE JA ELAMUTE PIIRIMAIL?

Grete Veskiväli, Eesti Kunstiakadeemia maastikuarhitektuuri magistrant

„Kuhu ka ei vaata, kõikjal näeb silm väikesi ehitusi: äsja valminuid ja pooleliolevaid. Igal pool on neid rajanud töökad ja tublid inimesed, kes tehastes ületavad tootmisplaane ja annavad oma parima selleks, et kogu nõukogude maa võiks ehitada ning luua.“

Nii kirjutab 1949. aasta Õhtuleht, mis õilsas nõukogude vaimus kirjeldab uut individuaalelamute rajooni Lilleküla äärealal, endise Kadaka ja praeguse Mustamäe tee taga. Veel eelmise sajandi keskpooleni laiusid siin lagedad soised alad ja vanade suvemõisate põllumaad. Enne seda, kui 1950-ndate lõpus hakati kavandama suurt Marja-Liimi-Laki tööstuspiirkonda, jagati krunte erinevate ettevõtete töötajatele, kes siis tööst vabal ajal riigi ehitusülejäägist endale tüüpprojektide järgi elamuid ehitama hakkasid.

Järgnev fotoessee uitab nõukogudeaegses piirkonnas, uurib maju ja nende muutusi, inimesi ja nende trajektoore, mõlemate vahealasid. Vaatlusobjektiks on tööstuspiirkonda ääristavad Lilleküla, Mustjõe ja Veskimetsa piirialad. Fotod mõtestavad keskkonda läbi detailide – näitavad piirkondade nüüdisaegseid trende ja otsivad silmnähtavaid nõukogudeaegseid nurgataguseid.

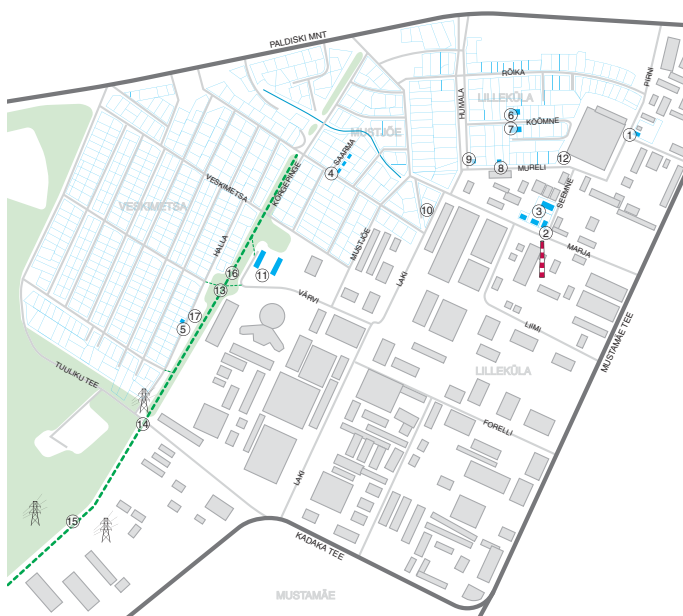
HOW DO THE BORDERS OF INDUSTRY SHAPE RESIDENTIAL AREAS?

Grete Veskiväli, MA student of landscape architecture at the Estonian Academy of Arts

“Wherever you look you see small constructions: ones that are just finished or still in progress. There are hard-working and good people everywhere surpassing production plans and giving their best so that the Soviet land could build and create!”

This is how, in 1949, a journalist from the Õhtuleht described, using the noble soviet spirit, a new private housing estate on the periphery of Lilleküla behind Mustamäe road, formerly known as Kadaka Road. Until the middle of the last century it was covered by vast bleak swampy lands and fields belonging to the old summer manors. Before planning began on the construction of the Marja-Liimi industrial area at the tail-end of the 1950s, the plots were given out to employees of different companies, who started to use construction leftovers to build their own houses.

The following photo essay explores the surroundings of the old soviet districts and the changes they have gone through from their housing to the people, their paths and the areas in between. Our main focus will be on the industrial borders of Lilleküla, Mustjõe and Veskimetsa. The photos exhibit contemporary trends in the areas and highlight, in particular, apparent soviet corners.

Majad soojatrasside all

Ladude ja angaaride vahelt leiab mõned ajale vastu pidanud pioneerid. Esimene (1), Pirni tänava äärne puitlaudisfassaadiga elamu on enne tööstushoonete ehitamist lammutamata jäetud. Trass ja metallitööstus on praeguse Välja tänava kinni pannud. Kui kaardil näpuga järke ajada, siis on näha, et tegelikult on see Kõõmne tänava pikendus. Varem sai sealt otse Mooni tänavale jalutada, nagu meenutab Kõõmne tänava Artur Kaur, kelle isa oli 1947. aastal esimesi, kes sellesse piirkonda oma elamu ehitas. "Kui Talleks oma tehaseid rajama hakkas, pidin kooli ringiga minema hakkama," rääkis härra.

Sedasama soojatrassi läbi mitme lao õue jälitades jõuab Seemne ja Marja ristil asuvate vanade sõjaväekasarmuteni (2;3), milles elatakse praegugi. Nende aedasid ääristavad autotöökodad ja elektrijaama metallkoli. Jekaterina on oma uue korteriga rahul, sest vaatamata Standardi mööblitehase liimihaisule, on sealne olemine hea, rahulik ja eraldatud. Pealegi on neil käsil "Hoovid korda" projekt, mille käigus saab lääpas kuuridest peagi ahjuroog ning hoovis hakkab lakkama muru.

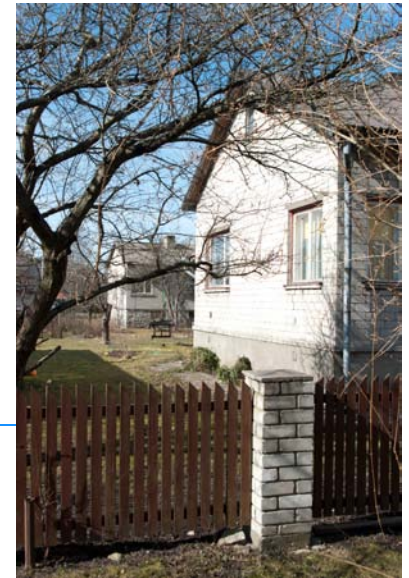

Houses Under the Heat Line

Between the warehouses and hangars you can find some pioneers that "have stayed in time". The first (1) is a house on Pirni Street with timber boarding which wasn't demolished before building the industrial constructions. The line and the metal industry have blocked Välja Street. If you follow the map with your finger then you can see that actually it is an extension of Kõõmne Street. "Before you could use it to walk straight to Mooni Street," remembers Artur Kaur from Kõõmne Street, whose father was one of the first to build his house in the area way back in 1949. He further recalls, "When Talleks started to build its factories, I had to start taking the long way to school"

If you follow the same heat line through several warehouse yards you will arrive to a military barracks (2, 3) which people still live in. Their gardens are bordered with car repair shops and metal debris from the electric station. Jekaterina is happy with her new apartment because despite the glue stench from the furniture factory it is a good place to be in, both peaceful and secluded. Moreover they are working on the 'Clean up the Yards' project, during which the derelict sheds will become heating for the ovens and the yards will become a lucious sea of green, green grass.

Aeg-ajalt võib end justkui kunagises Oktoobri rajoonis jalutamas avastada. Härra Kauri mälestustest selgub ja ka kaardilt märkab, et Lilleküla-poolses osas, näiteks Saarma tänavas (4), jagati 1950-ndatel suuremaid krunte kui 1970-ndate Veskimetsa asumis (5). Nendel valdustel hoiavad nüüd silma peal kurjad, üle aia kiikaja peale haukuvad koerad.

From time to time you feel like you might as well be walking in the former October neighbourhood. From the memories of Mr Kaur and also from the map you can see that on the side of Lilleküla, on Saarma Street for example, the plots given out in the 1950s were bigger than the plots given out in Veskimetsa during the 1970s (5). These properties are now guarded by dogs who bark at anyone trying to take a peek over their fences.

Kas see ongi post-sotsialism?

Köömne tänaval on lisaks individuaalelamutele ka 1980-ndatel ehitatud sarnase projektiga mitmepere kooperatiivelamud. Need kaks maja vaatavad teineteisele tänaval vastamisi. Esimene uhkeldab ilukuuriga, teine autodega. Nostalgitsevad mõlemad...

Is that Post-Socialism?

On Köömne Street you can find cooperative housing with a similar project that was built during the 1980s. These two houses are facing one another; the first flaunts her beautiful exterior whilst the other shows off with cars. Both seem very nostalgic...

Eraldusmärgid. Tööstus eest ja tagaaias.

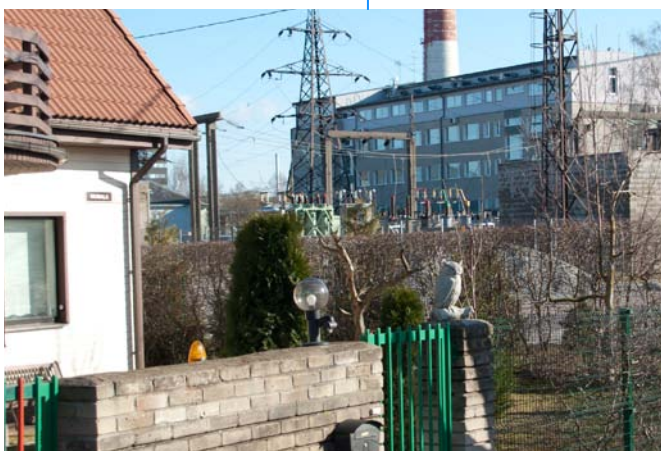
Elamud püüavad igat moodi tööstusele selga keerata. Siin-seal kohtab spontaanseid läbikäiguteid ja kruntide vahele jäävaid tupikuid (8). Inimesed on ehitanud kõrgeid aedu, rajanud hekke, et varjuda sissetungiva autotöökoja eest (9). Öökull väraval kuulab vaguralt alajaama katkematut surinat (10). Veab neil, kelle maja ees kasvab võsa, sest sealt saab pajuurbasid vaasi lõigata. Sealsamas elektritrasside all kasvab porgand (14) ning õunalgi on sügisel kindlasti väike särts sees. Horisondil suitseb ikka seesama punase-valge-triibuline iseloomulik maamärk – korsten (11).

8

9

10

11

Identification Marks. Industry in the Front Room and Backyard.

The houses are trying to turn their back to the industry they border in every way possible. Here and there you can see thoroughways and cul de sacs between the plots (8). People have built high fences, planted hedges to hide from the intruding car repair shop (9). The owl on the gate is calmly listening to the continuous buzz from the substation (10). The ones who have derelict woodlands in front of their houses are lucky; they can cut catkin and put it in a vase. There are carrots growing under electricity lines (14) and the apples in the autumn probably have a tiny zing. On the horizon you can the the smoking of the red and white chimney (11).

Ekskavaatoritehase Talleksi brutaalne tulek on tekitanud vahekäike, kus lompide ja elamute kõrgete aedade vahel põigeldes saab tehase jala või rattaga üle kavaldada (12).

Kohalik lineaarpark

Piirkonnast leiab ühe selge eraldaja. Vanast raudteest, mis jooksis Harku kaevandusest Kopli sadamasse, on saanud kohalikele populaarne jalutuspaik. See viib Paldiski maanteelt läbi Mustjõe rajooni, Veskimetsa ja tööstuse vahelt ja mööda loomaaia-tagust tühermaad otse Õismäele (15-17; vt ka roheline punktiirjoon kaardil). Üle ojade on veetud puunottidest ja betoonkamakatest purdeid; laud ja pingid Kommunaari ja Veskimetsa vahel (13) näitavad selget vajadust puhkeala järele. Elektriikaablite alla jäävat tühermaad kasutavad Halla tänava elanikud aiamaana (14).

Whilst building the Backhoe Factory Talleks has created throughways, where passing through puddles, buildings and high fences you can outsmart the factory with your bike or on foot (12).

12

13

14

The Local Linear Park

You can find one clear separator from the area. The old railway, that ran from the Harku Mine to Kopli Harbour. It has become a popular place for locals to stroll. It takes you from Paldiski Highway to Mustjõe District, between Veskimetsa and the industrial area by the wasteland behind the Zoo straight to Õismäe (15-17, please also refer to the green line on the map). Beyond the streams people have built log and concrete block bridges; the table and benches between Kommunaari and Veskimetsa (13) show clear need for their recreational area. The wasteland beneath the electricity cables is used as a vegetable garden (14) by the Halla Street residents.

TURNIKAD EHK METALLIST SEADELISED VAIPADE PUHASTAMISEKS [1]

Kaisa Kangur & Juula Saar, Eesti Kunstiakadeemia maastikuarhitektuuri magistrandid

Laupäevahommikud on Mustamäel vaiksed. Vaibapuid enam ei kuule. Ei näe ka. Ometigi seisavad need vankumatult täpselt samade kohtade peal, kus mitukümmend aastat tagasi. Roostes ja kõverad.

Vaibapuud ühes teiste olmevahenditega on paigutatud kortermajade otstesse, silma alt ära, kuid siiski kasutajale lähedale. Võiks arvata, et nõukogudeaegsed asjad on ühtemoodi plaani järgi toodetud, aga tähelepanelikult otsides leidub kümneid variante, mis erinevad nii kujult kui ka mõõtmetelt. Enamus vaibapuid on valmistatud tehases Metallist Eesti NSV Riikliku Ehituskomitee tüüpprojekti järgi. Ülejäänud on ilmselt valmistatud elanike endi poolt[2].

Vanemad vaibapuud on kasutusel olnud üle 40 aasta, mistõttu kunagine kahekordne emailvärvi kiht on kulunud ja metall korrodeerunud.

Väsinud välimuse tõttu või lihtsalt huligaansetel ajenditel on pikali lükatud pea iga seitsmes vaibapuu. Aktiivsemad kloppijad on paremini säilinud vaibapuud üle värvinud ja vigased ühendused uuesti kinni keevitanud.

“Mägede” muutunud elukeskkonnas on vaibapuud oma põhifunktsiooni kaotamas. Kodudes on vaipu vähem, tolmuimejad on võimsamad ja inimesed mugavamad. Allesjäänud osa kasutajakonnast moodustavad pensionärid ja koerapidajad, sest tolmuimeja ei eemalda siiski kõiki karvu nii tõhusalt kui hari ja klopits, mis paljudes kodudes veel vene ajast alles. Uus klopits maksab nurgataguses tööstuskaupade poes 1,95 eurot.

Turnikate sotsiaalne tähtsus on samuti hääbumas. Enam ei näe paneelikate lapsi vaibapuudel mõõtu võtmas. Vaibapuu kaks raskustaset on asendunud virtuaalse mängumaa maailma kahekümne viiega. Linn on alustanud amortiseerunud vaibapuude eemaldamist. Vahest tasuks leida kasututena seisvatele vaibapuudele nutikam rakendus?

1 Tõlge omaaegselt jooniselt.

2 Info pärineb Mustamäe linnaosavalitsusest.

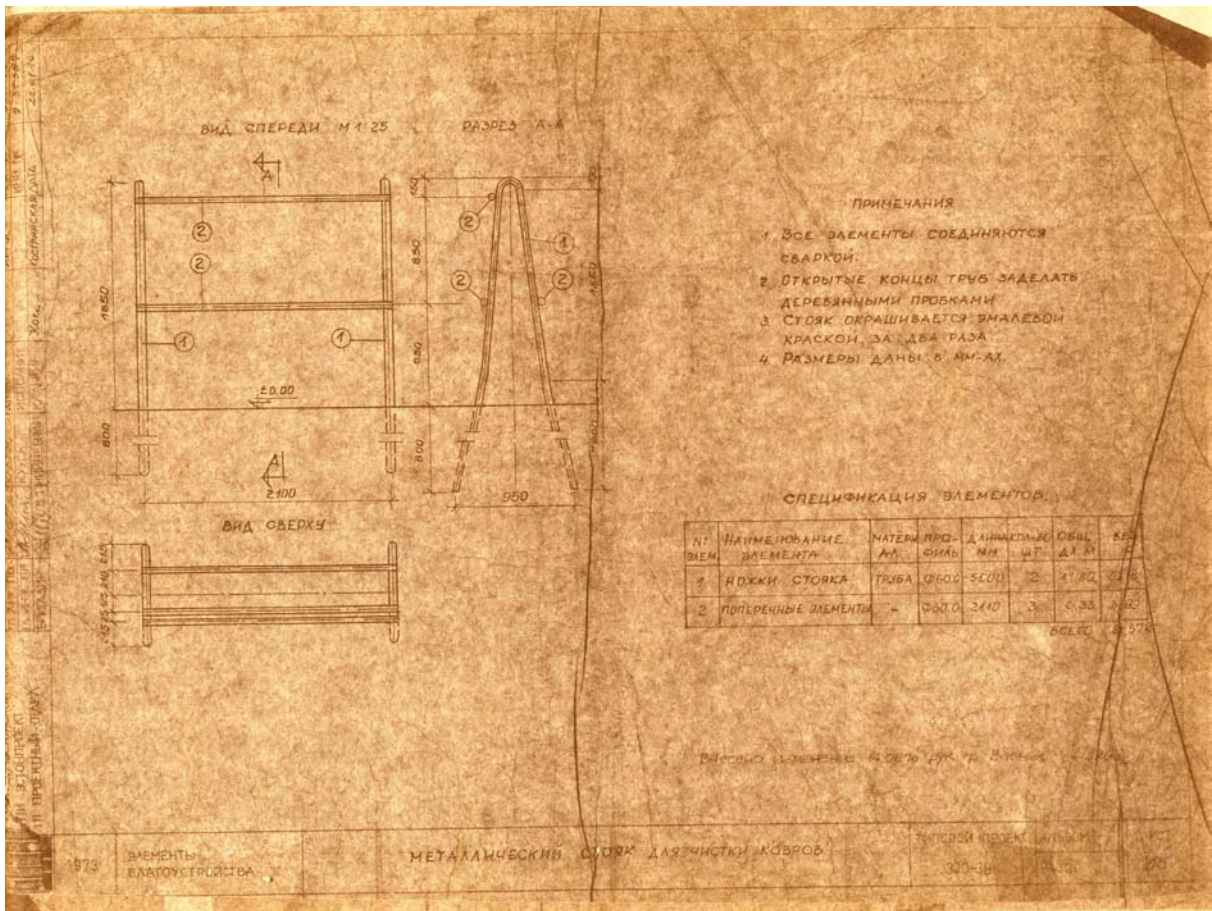
Foto: Juula Saar

Uurimisretk Mustamäe hoovi

Kinnitasime keset arginädalat ühe Mustamäe avatud hoovi ümber koonduvate majade välisustele eestikeelsed kuulutused, kus kutsusime inimesi laupäeva hommikul õue vaipu kloppima. Eesmärgiks oli uurida, kas ja mil määral on vaibapuud osalised kohalike igapäevastes tegevustes. Kloppimispäeval luurasid juba varakult vaibapuude juures evelil lapsed koeraga, kes olevat omavahel juba ammu kohtumise kokku leppinud ja aktsioonile kutsunud ka kaugemal elavad sõbrad. Mõne aja pärast liitusid üritusega lapsevanemad, ettekäändega tühjendada prügiämbrit. Koosviibimine jäi külma ilma tõttu üürikeseks. Ilusa punkti pani kohalik taksojuht, kes pea autoaknast välja pistis ja hüüdis: „Tore üritus!“.

Fotod: Juula Saar & Kaisa Kangur, fotokollaaž: Janno Nõu

Tallinn, 2008. Foto: Henn Runnel

ACTIVE URBANISM

INURA MEETING IN TALLINN

Tauri Tuvikene, PhD candidate at the UCL
Department of Geography &
Andreas Wagner, MTÜ Coworking Space Tallinn

This June, Tallinn will host the annual meeting of the urban research and activism network INURA[1]. This will be the first gathering in north-eastern Europe in a series of 22 conventions.

Activists and researchers connect through INURA on a global scale, being rooted in various activist groups like environmental and community empowerment initiatives, universities and public administration. Members share experiences and participate in common research. Positioning themselves in the critical leftist spectrum, they practice analysis of contemporary urban developments from the perspective of social justice.

This year's conference, titled Active Urbanism,

focuses on the role of communities, citizen groups and activists in shaping the contemporary urban environments.

The city by definition is multifarious. Inhabitants do things spanning from essential work to voluntary practices, i.e. gardening, clean-up days in their neighbourhood, socialising with neighbours, skateboarding, doing graffiti, tutoring in a social centre, neighbourhood watches. The list could be continued *ad infinitum*. During the conference we do not only reflect on these practices, but try to understand how and why they sometimes evolve into activism: how doing something is more than "doing something", how it sends out a message. To give an example, urban gardening is a personal everyday activity, but can take on broader aims of shaping the surroundings. Once it is not only about "me" taking care of some plants on a plot of land, but "us" seeking a greener city, a more convivial city life and maybe even alternative trading between "farmers" can quickly turn into activism.

Engulfing contemporary topics, the conference adopts a global perspective on activism discourse. The last year has seen the Arab Spring and the Occupy movement. Generally the streets of cities worldwide have become once more contested areas in the struggle of sounding voices of the populace – often violent and rarely successful in achieving a widespread change (though, there are other successes).

1 International Network for Urban Research and Action, www.inura.org

Tallinn, 2009. Foto: Henn Runnel

So, what is the situation of activism in Estonia and elsewhere in the post-socialist world? It seems not to be very visible – or are we blind to its existence? Do Estonian activists simply use different ways and tools? We will discuss new ways of imagining how people shape their cities and draw together developments from Riga to Toronto. **We are asking if research can ignite urban activism, and how in turn academics can benefit from it.** What are its forms in different places, and what forms do we want to see in the future? How does activism turn everyday life into political action, and is judged as “progressive” and “reactionary”?

The conference will be a platform to think and talk about these and other questions during three days in Tallinn, from 18th to 20th of June. It will then be carried on into a midsummer retreat at Kloogaranna.

Join in and contribute!

<http://inura2012tallinn.wordpress.com>

The organisation of the conference is supported by Eesti Kultuurkapital and Goethe-Institut Estland.

ÜRITUSED

OLEMAS / TULEMAS

July 27th – August 11th

International Summer School "Event City"

Riga Technical University is very pleased to welcome international students of different fields of study from all over the world at International Summer School. The first international summer school at TU Riga was organized in 2003. For our 10th anniversary we have put together a very special Summer School in Cesis and invite everyone from July 27th to August 11th to join the „Event City“.

19. juuni kell 11-13

kaasava elukeskkonna juhendmaterjali avalik tutvustus

Toimub KUMU auditooriumis, korraldajad EAL, Disainikeskus ja EKA.

June 17th-24th

international conference "Active Urbanism" in Tallinn (INURA 2012)

Look for more on INURA webpage and about the conference above in article by INURA2012 team members Tauri Tuvikene and Andreas Wagner.

June 11th at 18:00

Open Lecture of the Faculty of Architecture of the Estonian Academy of Arts in the lecture hall of LHV bank

Sioux Clark, Tim O'Sullivan (at 18:00-18:45)

The Australian office Multiplicity is the coming together of talents - those of interior designer Sioux Clark and architect Tim O'Sullivan. Together, they have won a number of awards for sustainable architecture and design, among them (IDEA) and RAI (Victorian Chapter) Awards in 2005, as well as 2000 Museum of Victoria "House of the Future" Ideas Competition in conjunction with AlsoCAN Architects. Tim&Sioux's work deals with the challenge of reinterpreting existing buildings, the benefits of re-using old materials to give the space texture and history, and the importance of forming a sympathetic relationship with clients when engulfing a multiplicity of disciplines in architectural practice. www.multiplicity.com.au

Minsuk Cho (at 19:00-20:30)

Graduate of Yonsei University (Seoul, Korea) and the Graduate School of Architecture at Columbia University (New York, NY U.S.A.), Cho won the Architectural League of New York's "Young Architects Award" in 2000 for his work at his former office Cho Slade. In 2003, Minsuk Cho founded Mass Studies in Seoul, Korea. The office has been keen on critical investigation of architecture in the context of mass production, intensely overpopulated urban conditions and other emergent cultural niches that define contemporary society. For each architectural project, Mass Studies explores issues such as spatial systems/matrices, building materials/techniques, and typological divergences to foster a vision that allows the discovery of new socio/cultural potential. Currently working on projects of various scales, ranging from small residential projects to large towers, Mass Studies also designed the Korea pavilion at Shanghai Expo 2010. www.massstudies.com

5. - 6. juuni

Eesti Kunstiakadeemia arhitektuuri ja maastikuarhitektuuri magistr tööde kaitsmine Disaini- ja Arhitektuurigaleriis

4. juuni

Tallinna Ülikooli linnakorralduse eriala magistr tööde kaitsmine

Madle Lippus "Osaleva planeerimise võimalikkusest Põhja-Tallinna Kalasadama planeeringu näitel" Juhendaja Tarmo Pikner

Erik Vest "Esindusvõimu roll linna planeerimisprotsessis Tallinna näitel"

Juhendajad Tauri Tuvikene, Liis Ojamäe

Annika Palu "Ehitusloata hoonete problemaatika ja regionaalne perspektiiv ruumilise planeerimise protsessis Saku valla näitel"

Julia Käen "Konkurentsivõimelise identiteedi

kontseptsioon. Kohtla-Järve linna imago eesti ja vene tükimeedias"

Juhendaja Anu Printsman

Robert Sadovski "Tallinnas toimunud meeleavalduste kajastamine meedias"

Juhendajad Karin Dean ja Tauri Tuvikene

Liis Laine "Pärand ja miljöö kui Pärnu linnaruumi identiteedi vari: linna eripära kujundaja ja ajaloolise mälu esindaja"

Juhendajad Helen Sooväli-Sepping ja Tiina Peil Ajakava ja koht siin.

May 31st at 18:00

Open Lecture of the Faculty of Architecture of the Estonian Academy of Arts in the lecture hall of LHV bank: **Jenny Sabin (Labstudio)** "Matrix Architectures"

Abstract: Collaborations between architects and scientists offer up venues for productive exchange in design while revealing powerful models for visualizing the intangible. Sabin's collaborative research, teaching and design practice focus on the contextual, material and formal intersections between architecture, science and technology. Through the visualization and materialization of dynamic and complex datasets, Sabin has generated a body of speculative and applied design work that aligns crafts-based techniques with digital fabrication alongside questions related to the body and information mediation. This talk will look at intersections between architecture, computational models, textile structures and biology through multiple modes of working and collaborating. The material world that this type of research interrogates reveals examples of nonlinear fabrication and self-assembly at the surface, and at a deeper structural level. In parallel, this work offers up novel possibilities that question and redefine architecture within the greater scope of generative design and fabrication.

28. mai - 1. juuni

Linnahalli töötuba

Maria Pukk, Ivar Lubjak ja Veronika Valk korraldavad Linnahalli visiooni töötoa, mille avapäeva jalutuskäigul Linnahallis saab kohata hoone arhitekto-planeerijaid. Tulla on lubanud arhitektid Raine Karp ja Riina Altmäe, sisearhitektid Ülo Sirp ja Mariann Hakk ning tolaeagne Tallinna peaarhitekt Dmitri Bruns. Täpsem info siin.

U toimetus soovib vaadata, kuidas on võimalik Linnahalli jagada (YouTube).

TOIMUNUD

19. - 20. mai

Kalamaja päevad

Neljandat aastat järjest toimunud kogukonnafestival

Tallinn, 2009. Foto: Henn Runnel

vallutas seekord tänavaruumi: Kalma sauna esine muutus laadaplatsiks, väsimatud tantsutrupid ja bändid esinesid kaks päeva jutti, Vana-Kalamaja tänava hõivas titekärude paraad. Päevadele pani ilusa punkti presidendi kohtumine asumiseltside esindajatega. Loe sellest, kus ja mille üle päevi peeti: Triin Talk "Kalamajast, mitme nurga pealt", Sirp 18.05.2012

17. mai

Vinay Gupta: Redrawing the Maps - a new geography for practical politics. Loeng Ptarmiganis. Inglise mõtleja ja aktivist Vinay Gupta mõtiskles uute detsentraliseeritud poliitiliste praktikate võimalikkuse üle kõrgtehnoloogia ajastul, püüdis dekonstrueerida ühiskondlikult paika pandud vanu mõttelisi vastandpaare nagu rikkus ja vaesus, linn ja maa, tööstus ja põllumajandus, rääkis võimalustest, kuidas saavutada poliitiline kontroll selliste materiaalsete põhivarade üle nagu energia ja vesi ning rõõmustas väikeste ühiskondlike kollapside üle (nagu näiteks Kreeka majanduskriis), mis annavad meile vabaduse suunduda demokraatikumate ning avatud suhtlust ning sidusust võimaldavate poliitiliste süsteemide väljatöötamise poole.

15. mai

Nordic Look 2012: konverents "Elav linn. Unistuste linn"
Konverentsil küsiti, millises linnas soovime

elada täna ja tulevikus ning kuidas soovitud kõigi linnaelanikega arvestades ellu viia, kuidas koos unistada. Kirjeldati olemasolevaid linnu Põhjamaades ja Euroopas, vahendati teavet kodumaad külastanud talendiga ja korraldati üle põhitarkused. Konverentsi kõrval pakub "Nordic Look" seminare, filme, näitust ning kuulutab välja arhitektuuriteemaliste lühifilmide ideekonkursi ja muudki, vaata lähemalt siit.

15. - 19. mai

näitus "Pärituules - Helsingi horisont 2030"
Merekonteineris kureeritud näitus esitles põhjanaabrite pealinna sadamaaladel järgmiste aastakümnete jooksul toimuvaid muutusi, seda nii seintel kui ka 3D-mudelite ja filmide kaudu.

14. mail 2012

IX ULD: Linnaregioonide kujundamine / Shaping City-Regions

"Tallinn on kasvanud üle oma piiride, valgunud nii lõuna poole - kuldne ring - kui ka tihendanud rahvusvahelisi kontakte põhja suunas - Talsinki kaksiklinn. Tallinna ja selle ümbruse kuju on muutumises, mis avab uusi võimalusi regionaalsele urbanismile," kirjutab urbanistika professor Panu Lehtovuori.

Urbanistika- ja linnamaastikepäeval käsitleti seda strateegilist küsimust läbi kahe prisma. Esiteks, kuidas suure mõõtkavaga füüsilised (maastikulised)

Tallinn, 2009. Foto: Henn Runnel

objektid kujundavad regioonide identiteeti ja teiseks, kuidas uued tehnilised lahendused võimaldavad senisest laialdasemat osalust linnalistes protsessides.

Esinesid Hans Mommaas, Reinhard Micheller, Ilija Vukorep, Jürgen Rendl, Hannes Palang, Leena Rossi, Evelin Reimand, Jörn Frenzel, Ulla Tapaninen, Martin Melioranski, Damiano Cerrone, Kristjan Männigo, Daniel Giovannini.

3. mai

välkloeng Linn_inspiratsioon

Vaal galeriis, kureeris Björn Koop

Välkloeng, mis näitas, et linnast on inspireeritud peale arhitekti ka teleguru, fondijuht ja rõivadisainer.

26. - 27. aprill

VABA LINN

Rävala 8 konverentsisaalis, klassiruumides ja EKA klassiruumides

Sündmus 'Vaba Linn' tegeles vabavaralise linna mõiste, mõtlemise ja võimalikkuse uurimise, arendamise ja tutvustamisega. Idee oli vaadata, kuidas sarnased mudelid ja meetodid mõjutavad linnaruumi, juhtimist, kunsti- ja kultuuriaktsioone, teadmiste kogumist ja ükskõik millist loomingu.

24. aprill

„Detailplaneeringute koostamisest Tallinnas“ Viru konverentsikeskuses

Tallinna Linnaplaneerimise Ameti poolt korraldatud teabepäev „Detailplaneeringute koostamisest Tallinnas“. Päeva eesmärk oli teavitada eeskätt arendajaid ja kinnisvara omanikke, parandada detailplaneeringute üldist kvaliteeti ja seeläbi kiirendada planeeringute menetlemist.

MÄRKMEID KONVERENTSILT "TÄNASED KINNISVARA- OTSUSED HOMSE ELU- KESKKONNA KUJUNDAJANA"

Laura Uibopuu, planeerimisspetsialist

Just sellise pealkirjaga konverents toimus MTÜ Kinnisvaramagnaadid ning Äripäeva ühiskorraldusel 17. mail Tallinnas. Konverentsil oli muuhulgas juttu majandustrendidest ja kinnisvaravaldkonna käekäigust laiemalt, kuid põhirõhuna jäi meelde paralleelide tõmbamine kinnisvaravaldkonna ja linnaruumi vahel, kinnisvaravaldkonna ja elukeskkonna vahel. Kõlama jäi üleskutse koostööle, kaasamisele, vastastikusele usaldamisele, konteksti ja tervikpildi arvestamisele.

Rakvere, 2009. Foto: Henn Runnel

Viimase osas tekib minul küsimus, kuidas see kõik sobib kokku kasumisooviga. Skeem on endine - toimime turumajanduse tingimustes. Kas on loogiline, et ostukeskused peaksid kolima kesklinna kallitele kruntidele ja taotlema silmapaistvat arhitektuurilist lahendust? Kas elamuehituses on mõistlik arvestada tulevaste elanike soovidega, mille rahuldamine ei pruugi olla väga odav? Kuidas täiendavale kaasamisele, läbirääkimisele, koostööle kulutatav aeg ja muud ressursid end ära tasuvad?

Kõige selle taga saavad olla ainult targemad ja teadlikumad otsused. Siinkohal ei mõtle ma riigipoolseid poliitilisi ja kohalike omavalitsuste planeerimisalaseid otsuseid ega ka kinnisvaraarendajate muutunud mõtlemist. Need on hoopis meie kõigi senisest teadlikumad valikud. Ehk et me pole enam nõus ükskõik millega ükskõik kus, peaasi, et see oleks uus, kirev ja odav. Lisaks tahame saada ka kvaliteeti ja mugavusi, mis vastaksid igapäevaeluliste vajadustele, tahame, et elukeskkond kujuneks neile vajadustele vastavaks, mitte et meie peaksime painutama oma elu pakutavasse ruumi ja kvaliteeti. Kui tarbija ei ole enam nõus ostma ükskõik mida, siis tuleb pakkujal, sealhulgas kinnisvaraarendajal hakata oma kliendi, ka potentsiaalse kliendi soovidega arvestama. Vastasel juhul võib kogu pingutus liiva joosta - ehitatu jääbki müümata ning protsessid venivad lõpmatult oma õiguste eest seisva naabri tõttu.

Rõõm on tõdeda, et sellised muutused on

toimumas, et uued väärtused on esile kerkimas. Koostöö ei pruugi olla lihtne ning ilmselt ei muutu meie linnad ja asulad nüüd üleöö unistuste elupaikadeks, kuid tahaks loota, et vastandumise asendudes koosmõtlemissaaga saab tulemus senisest parem.

Konverentsi koduleht asub siin.

LUGEMIST

Mitte-Tartu

Trükis on ilmunud kõigi linnaitajate kohustuslik kirjandus, psühhoogeograafiline proosakogumik "Mitte-Tartu". "Mitte-Tartu" lugeja tutvub selle osaga Tartust, millele - olgu teadlikult või mitte - tavaliselt tähelepanu ei pöörata. Hiinalinna garaaživohang, Variku autoviadukt, Emajõe põhi, linna ümbritsevad võsad ja luhad. Grafiti sildade all. 17. sajandi lapse luukere Meltsiveski tiigis. Küütri tänava metroopeatus. Autorite hulgas on Anti Saar, Berk Vaher, Joanna Ellmann, Aare Põlv, Maarja Pärtna, Tanel Rander (ehk ChanelDior), Lauri Piltter, Meelis Friedenthal, Erkki Luuk, Kiwa, Mehis Heinsaar, Sven Vabar, Jaak Tomberg, andreas w ning

Kaja Pae. Raamatud illustreerivad Kaja Pae arvukad fotod kõigist neist Tartu mitte-kohtadest. Kogumiku koostas Sven Vabar ideeidu põhjal, mille Berk Vaher talle pähe pistis. Kujundas Mari Ainso. Toetasid Eesti ja Tartu kulka, Prima Vista ja EKL Tartu osakond. U soovitab!

Tallinnast välja

Nägemus Tallinna lähialade arengust 2030+. Raamat sisaldab 10 magistrandi visiooni Tallinna lähialade elukeskkonnast ja kvaliteedist. Vaatluse all on Keila, Saku, Lagedi, Tabasalu, Harku, Hüüru ja Vatsla.

Toomas-Hendrik Ilves / Postimees 15.05.2012
Linna planeerides ei tule rääkida tänavast, vaid tänaval

President Toomas Hendrik Ilvese kõne linnakeskkonna-teemalisel konverentsil «Elav linn».

Andres Levald / Sirp 04.05.2012
Ruumikultuurist keskkonnas ja selle planeerimisest
Enne kevadpühi kinnitas Kutsekoja kultuuri kutsenõukogu ruumilise keskkonna planeerija kutsestandardi.

Triin Ojari / Päevaleht 28.05.2012
Mida teha Tallinna linnaruumiga?
Loe siit.

KUULA

Ehitamise kultuurist
Arhitektist saatejuhi Ignar Fjuki vestluskaaslased on Eesti Kunstiakadeemia professor Krista Kodres ja arhitekt Peeter Pere. Kõne all on ehitamise kultuur. Kuula siit.

Vestlusring linnaplaneerimisest
Vestlusringis Tallinna peaarhitekt Endrik Mänd, linnalaborant Regina Viljasaar ja Telliskivi seltsi aktiivne liige Triin Talk. Uudis+ Vikerraadios, 16. aprill 2012, kuula siit.

SOUND AROUND YOU: MOBILE PHONES TO UNCOVER SONIC SECRETS

An acoustic research team from the University of Salford hopes to discover how and why people react the way they do to the sound around them. The project 'Sound Around You' aims to gather an unprecedented amount of sound environment research data by using the latest mobile and

computing technology to understand a person's relationship with their sonic environment.

The Sound Around You team is enlisting the public to take part to further increase their findings. The public is asked to make recordings of the sound around them at locations of their choice and enter their opinions and feelings about them using their mobile phone.

Upload your recordings on the Sound Around You server and contribute to creating a soundmap of the world! "Why do we like or dislike a place's sound environment? The appreciation of a public space is influenced by the acoustics. Our research will help us to understand why and how, and in turn improve future environmental planning," says the project team leader Charlie Mydlraz. "We have a number of submissions from around the world, but we would also love to hear the sounds of Tallinn and the Baltic region."

So, dear reader of U, be fearless and take part in the Sound Around You project, visit www.soundaroundyou.com and make your mark!

Also, make sure you didn't miss the sound icons on the photos taken by Grete Veskiväli in her photo essay "How do the Borders of Industry Shape Residential Areas?". Click and listen to the sound of Lilleküla, Mustjõe and Veskimetsa in Tallinn.

LINNAFOTO

Henn Runnel, maastikuarhitekt

Seekordse linnafoto seeria nõudsimel välja Henn Runneli põhjatust linnateemalisest fotoarhiivist ning ilmutame selle autori kommentaarideta, kuna autor viibib hetkel mõjuval põhjusel telekommunikatsioonilevilast väljas.

(U toimetuse soovib asjaosalistele õnne ja toredatele jäädvustamist väärivatele hetkedele pikka jätku! :)

Tartu, 2011. Foto: Henn Runnel

